

Σχεδιάζοντας μια πειραματική δοκιμασία για τη διερεύνηση του τονισμού της ελληνικής
Vassiliki Apostolouda, Maria Soukalopoulou
vapostolo@lit.auth.gr, msoukalo@lit.auth.gr

Η παρούσα ανακοίνωση αφορά την ερευνητική μεθοδολογία που αναπτύχθηκε για ένα πείραμα παραγωγής που εξετάζει τον τονισμό των ουσιαστικών στην ελληνική. Πρωταρχικός στόχος είναι η διερεύνηση του τρόπου με τον οποίο φυσικοί ομιλητές της ελληνικής αποφασίζουν για τη θέση του τόνου κατά την ανάγνωση ψευδολέξεων με πραγματικά κλιτικά επιθήματα και, παράλληλα, η ανίχνευση ενδεχόμενων διαφορών μεταξύ των πρώιμων και των όψιμων γραμματικών τονισμού. Για τον σκοπό αυτό η έρευνα διεξάγεται σε τρεις ομάδες φυσικών ομιλητών: α) 40 μαθητές της Β΄-Γ΄ δημοτικού, β) 40 μαθητές της Δ΄-ΣΤ΄ δημοτικού και γ) 40 ενήλικες.

Βασικές πειραματικές παράμετροι είναι το κλιτικό επίθημα και το μέγεθος της λέξης. Επομένως, σχεδιάστηκαν δισύλλαβες και τρισύλλαβες ψευδολέξεις με υπαρκτά κλιτικά επιθήματα (-ος, -ης, -α, -η, -ο, -ι, -(μ)α), οι οποίες αποτέλεσαν το πειραματικό υλικό. Τα κλιτικά επιθήματα επιλέχθηκαν με κριτήριο την παραγωγικότητα και τη συχνότητα εμφάνισης στο λεξικό (Αναστασιάδη-Συμεωνίδη 2012). Ιδιαίτερη βαρύτητα δόθηκε στην κατασκευή των ψευδολέξεων, καθώς βασικό ζητούμενο ήταν να αποφύγουμε την άμεση λεξική πρόσβαση (Protopapas et al. 2006), χωρίς όμως να οδηγηθούμε σε αποκλίσεις από τους φωνοτακτικούς κανόνες της ελληνικής. Για αυτούς τους λόγους, ακολουθήσαμε τη μεθοδολογία που αναπτύχθηκε σε προηγούμενες έρευνες (Αποστολούδα 2018, Revithiadou et al. 2012), η οποία αξιοποιεί ερευνητικά εργαλεία, όπως το *Clean Corpus* και το *NumTool* (Protopapas et al. 2012). Τα εργαλεία αυτά ποσοτικοποιούν τον βαθμό φωνολογικής ομοιότητας των ψευδολέξεων με υπαρκτές λέξεις μέσω ποικίλων παραμέτρων (π.χ. *Bigram Token & Type Frequency*, *Number of Phonological Neighbours*) και οδηγούν στην επιλογή ψευδολέξεων κατάλληλων για τη στοχοθεσία της έρευνας. Στη συνέχεια, ορίστηκε και ένα επιπλέον μέτρο ελέγχου του βαθμού ομοιότητας των ψευδολέξεων με υπαρκτές, το οποίο εμπλέκει την κρίση των νεαρών φυσικών ομιλητών (Protopapas et al. 2006). Συγκεκριμένα, οι ψευδολέξεις που επιλέχθηκαν από την πρώτη φάση ελέγχου δόθηκαν με μορφή λίστας σε παιδιά ηλικίας αντίστοιχης με αυτήν των συμμετεχόντων στις δύο πρώτες ομάδες, από τα οποία ζητήθηκε να καταγράψουν για κάθε ψευδολέξη ποια λέξη της ελληνικής τους θυμίζει. Εάν για κάποια ψευδολέξη καταγράφονταν η ίδια λέξη της ελληνικής τουλάχιστον δύο φορές, τότε αυτή αποκλειόταν από το πειραματικό υλικό, λόγω υψηλού βαθμού ομοιότητας. Με την ολοκλήρωση και του δεύτερου μέρους ελέγχου, συγκεντρώθηκαν 63 δισύλλαβες και 63 τρισύλλαβες ψευδολέξεις των υπό εξέταση κλιτικών επιθημάτων.

Στη συνέχεια, οι ψευδολέξεις ενσωματώθηκαν σε μια δοκιμασία μεγαλόφωνης ανάγνωσης, ενταγμένη σε ένα παιγνιώδες πλαίσιο, ώστε να δοθεί κίνητρο στους νεαρούς ομιλητές να ολοκληρώσουν τη διαδικασία (Ambridge & Rowland 2013), κατά την οποία οι συμμετέχοντες κλήθηκαν να αποφασίσουν για τη θέση του τόνου.

Ambridge, B., & Rowland, C.F. 2013. Experimental methods in studying child language acquisition. *WIREs Cognitive Science* 4 (2), 149-168.

Αναστασιάδη-Συμεωνίδη, Α. 2012. Το νεοελληνικό κλιτικό σύστημα των ουσιαστικών και οι τάσεις του. In *Selected Papers of the 10th International Conference on Greek Linguistics*.

Protopapas, A., Gerakaki, S., & Alexandri, S. 2006. Lexical and Default stress assignment in reading Greek. *Journal for Research in Reading* 29, 418-432.

Revithiadou, A., Ioannou, D., Chatzinikolaou, M., & Aivazoglou, K. 2012. Constructing pseudowords for experimental research: A case study. *4th Conference on Language Disorders in Greek*. TEI of Patras, Patras.